

(המשך מעמוד 23)

אסור שיבוא מעצרו של בר ויסיח את דעת הקהל מן המשפט. אני מלא התרגשות נוכח גילוי פטריטיות זה, אך בתוך תוכי אני פסימי; דווקא בגלל משפט אייכמן, ובגלל 400 העיתונאים הוריים שהגיעו לארץ, איני מאמין שגזעלית לשמור את הסוד.

ואגב, שעות מספר אחרי הפגישה עם איסר, מגיש העולם הזה כתבה גדולה ומתוכנה ברור שמישהו הוליך לו את כל אשר נאמר בפגישה. הוריתי למפקד בסיס ת"א לעכב אף כתבה זו, אולם עד מהרה טפפו אלי ואמר שעורך העולם הזה אינו מקבל את התוראה וטוען כי ידוע לו ממקור מהימן שלא סיבות בטחוניות גורמות לעיכוב אלא — בקשה של עורכי העיתונות היזמית.

עלפי הצעתו, הוזמן אבנרי אל מפקד הבסיס וזה שכנע אותו כי הסיבה האמיתית לעיכוב היא, שהחקירה טרם הסתיימה וכי מפעיליו של בר בשגרירות הרוסית אולי אינם יודעים על מעצרו, אז יותר העורך, אולם חוד הודעה שהוא ימתין רק עד יום א"ה הבא, ה-16 באפריל, ואז יוציא הוצאה מיוחדת של עיתונו, זיהי מה.

מעיר אורי אבנרי:

גם על מעצרו של ישראל בר הודיע לי מודיע אלמוני בטלפון. אך בניגוד להודעה הדומה שקיבלתי שנימים לפני כן על מעצרו של אהרון כהן, לא עוררה בי הודעה זו תגובה של ספקנות. להיפך, קול פנימי, אינטואיטיבי, אמר לי: "זה סביר!"

הכרתי את בר היטב, והייתי מיודד עימו. הוא היה אחד המודיעים החשובים ביותר של "השבועון המסויים" בשעה שהמיסטר הבוגריוני הטיל עלינו חרם מוחלט, וראה בנו את "האויב מס' 1 של המיסטר" (כפי שגילה לאחר מכן איסר הרמלי, הממונה על שרותי הביט

חון), שימש לנו בר כמודיע במוקד הי מיסטר ומערכת הביטחון. הוא ידע את הכל, והוא גילה לנו את הכל. אם יכולנו להילחם בשנים החן ביעילות ובהצלחה בקנוניות השונות של בן-גוריון, משה דיין ושימעון פרס, ולשבור בזה אחר זה את קיסרי-ההשקפה שלהם, היה לישראל בר חלק נכבד בכך.

אך היו בליבי תמיהות לא-מעטות לגבי בר, שהצטברו במשך השנים. לא הייתי מודע להם לגמרי. הן היו אינטואיטיביות, בלתי-מודעות. אך ברגע ששמעתי את הידיעה על מעצרו בר, פרצו כל ה"תמיהות האלה החוצה. במוח שלי שמעתי, כאילו, "קליק".

כגילי החלטנו לשבור את קשרי-ההשקפה לגבי המעצרו. אך — כפי שמספר בראון — נפגשתי עם הצנזור הראשי בתל-אביב, שעימו התיידדתי במשך השנים — והוא שיכנע אותי שפייסוס מיידי יכול לחבל בחקירה ולעזור למרג' ליס.

(כשנודע לי שמו של המפעיל הסובייטי, סוקולוב, לא תמתי. הכרתי אותו. בי אחד הימים הזמין כתב "טא"ס" אותי ואת שלום כהן לארוחת-ערב. במקום נכחו גם אותו סוקולוב, פקיד בכיר של השגרירות הסובייטית. הערב דמה לפגישה רודיה של סרט-ריגול: שתינו כמיות ענקיות של וודקה רוסית טובה, ואכלנו כמיות אדירות של אוכל. בסוף הערב שכנו שני הטוואריות הסובייטיות פחות או יותר מתחת לשולחן, ואילו אני הגעתי על רגלי הביתה.)

הסכמתי עם הצנזור על המועד לשיחרור הידיעה: אחרי חצות במוצאי-שבת. הי המשך דמה לאגדה. הכינונו גיליון מיוחד של "העולם הזה", ובו הסיפור המלא, והמרתק, על ישראל בר, בעיקר פרטי. המאהבת שלו, שישתפה עימו על-פניה במוצאי-שבת המה רחוב דיזנגוף מרוב אנשים, ששמעו על הגיליון העומד להופיע.

הידיעה עברה מפה לאוזן. אחרי חצות התקבצו בקטע הרחוב שבין גורדון ופרישמן מאות רבות של אנשים, שהמי תינו בסבלנות. בדיק בשעה 1 אחרי חצות הופיעו מוכרי-העיתונים, ובידיהם גליונות "העולם הזה" (1231) שציבעם היה — במיקרה חריג ויחיד זה — צחוב. נדמה לי שאותו גיליון נמכר יותר מכל גיליון אחר בתולדות "העולם הזה".

לשוננו של עזר וייצמן

עזר וייצמן, מפקד חילי-האוויר חדה-הלשון, נמנה על הקצינים המבוקשים ביותר להרצה צאות. ביולי 1961 הוזמן לשאת את ההרצה המרכזית בבית-הספר לפיקוד ומטה הקורס הבכיר של צה"ל. על פי המסורת בפ"ם היה מפקד חיל נושא את ההרצה המרכזית על חילו, וזו שימשה אחרי-כך כנושא לדיון מקיף עם החניכים. אך עזר לא הסתפק בהרצה "מקצועית" אלא בהרצה להרחיב את הדיבור על נושא גבולותיה של ישראל. בהיותו ידוע כאחד ה"אקטיביסטים" בין מפקדי צה"ל, לא היה זה לפלא שתיאר את גבולות ישראל במונחים לא אהודים ביותר. הביטוי "גבולות לא-טבעיים" היה הפחות שבהם.

ב-22 ביולי הגיש על המשמר ידיעה בהאי לישנא: "ועדת החוץ והבטחון תתבקש בקרוב לדון בדברים שנושא קציני בכיר בפני תוכי פ"ם. כפי שנודע, התבקש הקציני באומרו שמגמת צה"ל צריכה להיות — הרחבת תחומי הארץ בצפון ובדרום. כאשר שאל אחד החניכים, מאימתי צה"ל הוא המחליט על נגמנות מדיניות ומה יקרה, אם הממשלה תאמץ לה מדיניות אחרת, הגיב הקציני הבכיר, הידוע בקלילות לשונו, באמרו למפקד בית-הספר כי אינו מרוצה מרוח התבוסתנות השוררת בין החניכים".

עלי לציין שהופתעתי מן האיפוק שבו

קיביה: מי נתן את ההוראה לאריק?

תונים כאשר עברו על הוראות הצנזורה, לא דנה במתכונת רג"י לה שמוי שפטי. בריאון מתאר את ה"מישפט":

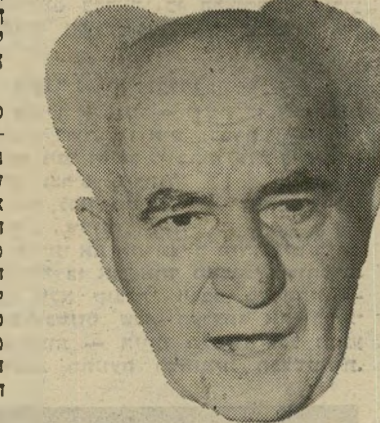
הדיון התנהל תוך-כדי ארוחת-צהריים, כשהכל — השופטים, התובע והנתבעים — מכבים אל שולחן אחד. אגודת העיתונאים נאים קיבלה על עצמה את האירוח, והיא שמתה זאת בנדיבות רבה: ארוחות בנות ארבע מנות, עם יין בצינוד וקוניאק עם הקפה בסופן. קבענו לנו נוהג — אין משיחק בשעת הארוחה אלא רק בין המנות. מועד השמעת טענות התביעה היה לאחר שכלימנו את המנה הראשונה ואז, כאשר התבע — בדרך-כלל סמוק פנים מרוגז — ביקש להפריך את דבריו, היה ה"יור" משיחק אותנו: תחילה יביאו את המנה השנייה."

טור שביעי מצונזר

בי"ס פסלה הצנזורה שיר בי פעם הראשונה, וה"כ יעקב ריפי תיך (מפ"ם) השתמש בפעם הראשונה בכמת הכנסת כדי לעקוף את איסור הפירסום.

אירעה תקרית מצערת ליד אוסיאל-פאחם במשולש הקטן. פטרול של צה"ל הבחין בדמות שחמקה לתוך חורש זיתים. אחד החיילים קרא לדמות לעצור ומשלא נענה פתח באש. בין העצים נמצאה גופתו של נער ערבי. מנערי הכפר, על הפרשה הוטל איפול, אך המשורר נתן אלתרמן ניסה לעקפו בשיר לטור השבועי שלו שבדבר תחת הכותרת, עניין של מה בכך.

פסלתי את השיר כי חשתי שהוא יתורגם לערבית ויגרום לסערת רוחות בכפרים הערביים. לאחר שהסברתי את נימוקי לעורכי דבר הם נמנעו מלערער על החלטה. השיר הגיע לידי ה"כ יעקב ריפתיך (מפ"ם) ובעת דיון בכנסת על מצב האוכי-לוסיה הערבית החל להקריא אותו מעל הדיון. בטרם הבין יור' הישיבה (היה זה יור' הכנסת יוסף שפרינצק) את הנעשה והפסיק אותו. כבר הספיק ריפתיך לקרוא שני בתים. שני בתים אלה נכנסו. אפוא, לפרטיכל הכנסת שעל פי החוק — אין הצנזורה חלה עליו, כך שלא היתה לי ברירה אלא להתיר את פירסומו."

בן-גוריון מתי הוא שיקר?

פעולת קיביה נערכה ב-1953. 65 מתושבי הכפר, ובכיל זה נשים וילדים, נהרגו. על הפעולה פיקר אריאל שרון. כאשר חזר בן-גוריון למישרד-הביטחון, זמן קצר לאחר מכן, היתה לו גרסה על מה שאירע. מספר בריאון:

"משום מה הוחלט לאמץ קו של התכחשות למעשה. ב-19 באוקטובר שודרה בקול ישראל הודעה של בן-גוריון, לפיה לא היה צה"ל מעורב בהתקפה על קיביה. נערכה בדיקה, אמר בן-גוריון, והתברר ששום יחידה של צה"ל לא נעדרה מהמחנה שלה בליל ההתקפה. אין זאת, הוסיף ראש-הממשלה, אלא שההתקפה בוצעה על-ידי מתיישבים יהודים נועזים מכפרי הגבול, שנלאו מלשאת את ההתקפות החוזרות ונישנות של הפדאיון על כפריהם. הודעה נתקבלה בחוסר אימון מוחלט. זמן קצר לאחר מכן פרש בן-גוריון מן הממשלה ועקר לשדה-בוקר. פינחס לבון נתמנה כשר-הביטחון ובראש הממשלה התייצב משה שרת. אבל המדיניות של התעלמות רישמית מפעולת התגברות נשארה בעינה.

ההדלפה אמינה יותר

תריסר שנים מאוחר יותר, כאשר התייצב בן-גוריון בראש רפ"י ותקף את מפא"י, כמערכת הבחירות ב-1965, היתה גירסתו שזוהי:

"בראשית אוגוסט נאם בן-גוריון בצהלה ושוב תקף את לבון, אך הפעם — לא בעניין הפרשה אלא על פעולת קיביה. בין היתר אמר: "מאז ומתמיד שמר הכלל, שעל פעולות תגמול מחליטים ראש הממשלה, שרה-הביטחון ושר-החוץ במשותף. אך כאשר לבון מילא את מקומי כשר-ביטחון, והחליט על פעולת קיביה, הוא לא טרח להיוועץ תחילה עם משה שרת. שיהיה גם ממלא-מקום ראש-הממשלה וגם שרה-החוץ. בן-גוריון חזר על טענותיו נגד לבון גם כעבור ימים מספר, בעצרת-עם גדולה בחבל תענן. אז אמר שבצה"ל היתה פקודת קבע, אשר דרשה להימנע בפעולות תגמול, מפגיעה באזרחים. אבל בקיביה" לפי פקודת לבון, פגעו אל רק בצבא האויב אלא גם באוכלוסייה האזרחית. דבריו גרמו לפולמוס חריף בעיתו-